

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרנליים
מועד הבחינה: קיץ תשס"ט, 2009
מספר השאלון: 141,034103
117,118,024101

אזרחות

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	–	(14x1)	–	14	נקודות
פרק שני	–	(9x3) + (13x1)	–	40	נקודות
פרק שלישי	–	(12x2)	–	24	נקודות
פרק רביעי	–	(11x2)	–	22	נקודות
סה"כ	–		–	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנו ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. בארצות-הברית נשיא המדינה ממנה את השופטים בבית המשפט העליון. לאחרונה התעורר

דין ציבורי בשאלה אם לשנות את שיטת המינוי.

התומכים בשיטה זו טענו שהנשיא נבחר על ידי ציבור האזרחים, וכאשר הוא ממנה בעלי תפקידים הוא מבטא את העמדה של הבוחרים בעניין. לדבריהם, כך הוא מממש את אחד מעקרונות הדמוקרטיה.

המתנגדים לשיטה זו טוענים כי כאשר השופטים ממונים על ידי הנשיא, הם ירגישו מחויבות לנשיא ולהשקפת עולמו. הפסיקה של השופטים עלולה להיות מושפעת משיקולים זרים, וכך עלול להיפגע המימוש של אחת הזכויות של נאשמים.

— ציין והסבר את העיקרון הדמוקרטי שעליו מתבססת הטענה של התומכים בשיטה הקיימת.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

— ציין והסבר את הזכות של הנאשמים שמימושה עלול להיפגע לטענת המתנגדים לשיטה הקיימת.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

2. עיתון מקומי מסוים החליט להיאבק בתופעה של שוטרים העוברים עברות תנועה שאינן

קשורות למילוי תפקידם. לשם כך, פרסם העיתון במשך כמה שבועות תמונות של מכוניות משטרה שעברו עברות תנועה. מפקד תחנת המשטרה במקום פנה אל העיתון בטענה שפרסום התמונות פוגע בעבודת המשטרה. לטענתו, פרסום זה גורם לציבור לזלזל בשוטרים ופוגע במעמדם.

בתגובה על טענה זו אמרה עורכת העיתון שבמדינה דמוקרטית התקשורת זכאית לדווח על הפעילות של המשטרה, כדי שהאזרחים יוכלו לבקר פעילות זו. לדבריה, זו הסיבה לפרסום התמונות.

— ציין והסבר את הזכות של השוטרים שמימושה נפגע, לטענת מפקד המשטרה. נמק את תשובתך על פי הקטע.

— ציין והסבר זכות אחת אך עיקרון אחד שביקש העיתון לממש, לדברי העורכת. נמק את תשובתך על פי הקטע.

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:
על שלוש מהשאלות 3-7 (לכל שאלה – 9 נקודות)
ועל אחת מהשאלות 8-9 (לשאלה – 13 נקודות).

ענה בקצרה על שלוש מהשאלות 3-7.

3. הצג שני תנאים לקיומה של מדינה ריבונית.

4. הצג שתי סיבות לכך שסובלנות היא עיקרון חשוב במשטר דמוקרטי.

5. הסבר מהי פקודה בלתי חוקית בעליל.

6. הצג שני גורמים לשסע הלאומי בישראל.

7. הצג שני תפקידים של הכנסת.

ענה על אחת מהשאלות 8-9.

8. הבא מהכרזת העצמאות שני ביטויים של מחויבות לאופי הדמוקרטי של מדינת ישראל.
הסבר כיצד "חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" ו"חוק יסוד: חופש העיסוק" מחזקים את המעמד המשפטי של הכרזת העצמאות.

9. הצג את עקרון הפרדת הרשויות.

הסבר כיצד התקנות לשעת חירום פוגעות במימוש של עיקרון זה.

פרק שלישי (24 נקודות)

בפרק זה עליך לבחור באחד הקטעים (קטע 1 או קטע 2), ולענות על שתיים מהשאלות הקשורות לקטע שבחרת (לכל שאלה – 12 נקודות).

קטע 1

אם בחרת בקטע זה, קרא אותו בעיון, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

במרכזי קנייות רבים, שנמצאים בקרבת יישובים יהודיים, מתנהלת בשבת פעילות כלכלית תוך התעלמות מוחלטת מהחוק: החנויות פתוחות, המוכרים משרתים את הלקוחות, והתורים ליד הקופות ארוכים. השכר הנמוך של רבים מהעובדים בבתי עסק אלה גורם להם לקשיים כלכליים והם נאלצים לעבוד בשבת.

בעלי החנויות נשאלו מדוע הם עוברים על החוק. לטענתם, החוק נועד לתת לכל עובד יום מנוחה אחד בשבוע, אולם הקביעה בחוק שרק ביום מסוים תינתן חופשה לעובדים, פוגעת בעסקים שלהם. מתן חופשה לכל העובדים היהודים בשבת יאלץ אותם לסגור את החנויות ביום זה, מה שיביא לאובדן הכנסות ולנזק כלכלי.

ברור לכול שהמעסיקים מנצלים את המצב הכלכלי הקשה של העובדים, ודורשים מהם לעבוד בשבת. לדעתי יש לפעול נגד מעסיקים אלה, משום שהם גם עוברים על החוק וגם פוגעים באופי היהודי של המדינה. יש להעדיף את רווחתם של האזרחים, ובמיוחד של אלה שאינם מבוססים כלכלית, על פני האינטרסים וחופש הפעולה של בעלי החון. לכן על המדינה לדאוג שיום המנוחה השבועי של העובדים בחנויות אלה יהיה זהה ליום המנוחה שמקבלים שאר העובדים. אם לא נקפיד על כך, נפגע גם באופי היהודי וגם באופי הדמוקרטי של מדינת ישראל.

(מעובד לפי מאמר מאתר המכון הישראלי לדמוקרטיה)

ענה על שתיים מהשאלות 10-12.

10. ציין והסבר את סוג העבריינות שבא לידי ביטוי במעשה של בעלי העסקים. נמק את תשובתך על פי הקטע.

11. ציין והסבר את הגישה הכלכלית-חברתית שכותב המאמר תומך בה. נמק את תשובתך על פי הקטע.

12. הקטע עוסק בחוק שעות העבודה והמנוחה. הסבר מהו חוק זה. הסבר כיצד חוק זה בא לידי ביטוי בדבריו של כותב המאמר.

שים לב: אם ענית על שאלות הקשורות לקטע 1, עבור לעמוד הבא – פרק רביעי.

קטע 2

אם בחרת בקטע זה, קרא אותו בעיון, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

במערכת הבחירות הנוכחית מתמודדות כמה מפלגות המבקשות לפעול בכנסת למען הגנת הסביבה. כל אחת ממפלגות אלה מדגישה צד אחר של העניין: האחת מדגישה את החשיבות הכלכלית של הגנת הסביבה, אחרת מדגישה את השפעתה החברתית, ומפלגה נוספת מבקשת להגן על הסביבה כדי לשמור על איכות החיים של תושבי המדינה. כל אחת מהמפלגות עוסקת בהיבט אחר שקשור להגנת הסביבה, ולדעתי הדבר משקף עיקרון חשוב של הדמוקרטיה.

אמנם יש יתרון בקיום כמה מפלגות שפועלות למען הגנת הסביבה, אבל הדבר עלול לפגוע ביכולתן לקבל ייצוג בכנסת. מפלגה יכולה לזכות במספר קולות גבוה יותר ממספר הקולות הדרוש לקבלת מושב בכנסת, אך אין די בקולות אלה כדי לזכות בפועל בייצוג וכך יאבדו קולות של מצביעים רבים.

כדי לפתור בעיה זו, אני מציע שהמפלגות המעוניינות לפעול למען הגנת הסביבה יתמודדו בבחירות ברשימה משותפת. האיחוד הזה יגדיל את הסיכוי שעניין הגנת הסביבה יזכה לייצוג בכנסת. גם אם המפלגה המשותפת לא תהיה שותפה בקואליציה, היא תוכל לפעול בדרכים שונות במליאת הכנסת ובוועדות, כדי לאלץ את הממשלה לטפל בבעיות הסביבה. כך נוכל להיאבק באופן יעיל על הגנת הסביבה למעננו ולמען הדורות הבאים.

(מעובד לפי מאמר מאתר nrg, 2/12/2008)

ענה על שתיים מהשאלות 13-15.

13. ציין והסבר את העיקרון הדמוקרטי שלדברי כותב המאמר משתקף בפעילות המפלגות להגנת הסביבה.
נמק את תשובתך על פי הקטע.
14. לטענת כותב המאמר, יש סכנה שאחוז החסימה ימנע את כניסתן של המפלגות להגנת הסביבה לכנסת. הסבר מהו אחוז חסימה.
הסבר כיצד נושא אחוז החסימה בא לידי ביטוי בטענה של כותב המאמר.
15. ציין והסבר את המנגנון הפורמלי לפיקוח וביקורת על השלטון שבא לידי ביטוי בהצעה של כותב המאמר.
נמק את תשובתך על פי הקטע.

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 16-19 (לכל שאלה – 11 נקודות).

16. בקנדה הוחלט להחליף את דגל המדינה לדגל שיבטא את הריבונות של המדינה ואת האופי המיוחד שלה. בטקס שהונף בו הדגל החדש לראשונה בבית הנבחרים הקנדי, דיבר יושב ראש בית הנבחרים על המשמעות הסמלית של הדגל. לדבריו, הדגל החדש מסמל את הזהות המשותפת של כל אזרחי קנדה, משום שהוא מייצג את כל אזרחי המדינה, ללא הבדל מוצא, שפה או אמונה.

— ציין והסבר את סוג הלאומיות שבא לידי ביטוי בדברי היושב ראש.
נמק את תשובתך על פי הקטע.

17. ארגון בין-לאומי ערך כנס בענייני חינוך ודמוקרטיה. אחד הדוברים בכנס קרא למדינות העשירות בעולם לתרום כסף למפעלים חינוכיים במדינות שהפכו לדמוקרטיות רק לאחרונה. לדבריו, זכויות האדם והאזרח אינן זכות במדינות אלה למעמד הראוי בגלל שבעבר הן לא היו דמוקרטיות. לכן הוא מבקש שהעולם יסייע, באמצעות חינוך, להנחיל את החשיבות של שמירה על זכויות אדם ואזרח.

— ציין והסבר את המובן של הדמוקרטיה, שבא לידי ביטוי בבקשתו של הדובר.
נמק את תשובתך על פי הקטע.

18. חברי כנסת ממפלגה המייצגת חקלאים חסמו בניגוד לחוק את הכניסה לאחד הנמלים. הם עשו זאת במחאה על שהממשלה מתירה יבוא של פירות וירקות ובכך פוגעת בחקלאים המקומיים. מנהל הנמל פנה אל היועץ המשפטי לממשלה וקרא לו להעמיד לדין את חברי הכנסת, משום שבחסימת הכניסה לנמל הם עברו על החוק.

בתשובה לפנייה זו אמר היועץ המשפטי לממשלה שחברי הכנסת חסמו את הכניסה לנמל כדי להגן על ענייניהם של החקלאים המקומיים, לכן אי-אפשר להעמידם לדין על מעשה זה.

— ציין והסבר את סוג החסינות שבא לידי ביטוי בתשובתו של היועץ המשפטי לממשלה.
נמק את תשובתך על פי הקטע.

19. החוק בישראל קובע שליד מבני ציבור יש לשמור מקומות חניה למכוניות של נכים. כמו כן, במקומות שבהם אין חניה פנויה, נכים רשאים לחנות במקומות שבהם לנהגים אחרים אסור לחנות. חוק זה מבטא הכרה של המדינה בקושי של נכים להגיע למקומות ציבוריים, והוא מאפשר לנכים לתפקד כמו יתר האוכלוסייה, בלי שהנכות תפריע להם.

— ציין והסבר זכות אחת או עיקרון אחד שהמדינה מבקשת לממש באמצעות החוק. נמק את תשובתך על פי הקטע.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך